

Samantekt skýrslu

Helstu niðurstöður skýrslunnar eru:

Laun, launapróun og kjarasamningar

- Í síðustu kjarasamningslotu á almennum vinnumarkaði, frá nóvember 2022 til janúar 2024, hækkuðu grunnlaun á íslenskum vinnumarkaði að jafnaði um 11,1%.
- Meðalheildarlaun allra fullvinnandi á vinnumarkaði voru 935 þúsund krónur árið 2023. Meðallaun voru hæst hjá ríkinu hvort sem litið er til grunnlauna, reglulegra launa eða heildarlauna en launadreifing er meiri á almenna markaðnum en hjá hinu opinbera.
- Í þeim skammtímasamningum sem runnu út á fyrstu mánuðum þessa árs var almennt farin blönduð leið krónutöluhækkana og prósentuhækkana. Því voru hlutfallshækkarnir meiri hjá hópum þar sem laun eru að meðaltali lægri.
- Að teknu tilliti til verðlagspróunar jókst kaupmáttur grunntímakaups, sem best endurspeglar umsamdar launahækkarnir í kjarasamningum, um 2,6% í kjarasamningslotunni frá nóvember 2022 til janúar 2024.
- Nýir kjarasamningar voru undirritaðir á almennum vinnumarkaði fyrri hluta marsmánaðar á þessu ári með gildistöku frá 1. febrúar 2024 til janúarloka 2028. Í kjölfarið hækkaði launavísitalan um 2,4%.
- Meginmarkmið nýrra kjarasamninga til næstu fjögurra ára á almennum vinnumarkaði er að stuðla að lækkun verðbólgu og vaxta, auka kaupmátt launafólks og skapa fyrirsjáanleika í efnahagslífinu.
- Líkt og í síðustu samningum var farin blönduð leið krónutöluhækkana og prósentuhækkana auk sérstakra hækkana launataxta.
- Að auki er í samningum ASÍ félaga og SA kveðið á um að hækkun viðmiðunartaxta verði ekki minni en hækkun launavísitölu og viðbótarhækkarnir ef framleiðni eykst umfram ákveðin mörk. Þá var samið um lengingu orlofs auk ýmissa sértækra þátta fyrir tiltekna hópa.
- Í samningum SA við félög innan ASÍ eru forsenduákvæði um verðlagspróun og efndir á aðgerðum í yfirlýsingu ríkisstjórnar og Sambands íslenskra sveitarfélaga sem gefin var út í tengslum við samningana. Mat verður lagt á forsendur í september 2025 og 2026.
- Nokkur aðildarfélög BSRB hafa undirritað kjarasamninga við ríki, Reykjavíkurborg og Samband íslenskra sveitarfélaga. Samningarnir eru til fjögurra ára og á sambærilegum nótum og á almenna markaðnum. Samningar eru enn til kynningar og atkvæðagreiðslu við ritun vorskýrslu kjaratölfræðinefndar.

Efnahags- og vinnumarkaðsmál

- Hægt hefur á umsvifum í hagkerfinu og útlit er fyrir að hagvöxtur verði hóflegur næstu tvö árin.
- Verðbólga hefur reynst þrálátri en minnkaði undanfarið ár. Spár gera ráð fyrir því að verðbólga verði enn um sinn nokkuð yfir verðból gumarkmiði Seðlabanka Íslands.
- Frumjöfnuður var jákvæður um 0,3% í fyrra og útlit fyrir að afkoma breytist lítið í ár. Fjármálaáætlun til næstu fimm ára gerir ráð fyrir bættri afkomu á tímabilinu og að heildarjöfnuður hins opinbera verði orðinn jákvæður undir lok þess.
- Framleiðni vinnuafls jókst mest hér á landi af Norðurlöndunum á síðustu fimm árum eða um 1,5% á ári að meðaltali.
- Launahlutfallið, sem endurspeglar hlutdeild launafólks í verðmætasköpuninni, hækkaði um 1,2 prósentustig í fyrra en hafði áður lækkað um samtals 2 prósentustig á árunum 2019-2022.
- Kaupmáttur launa jókst um 1% í fyrra en vegna verðhækkana og hárra vaxta dróst kaupmáttur ráðstöfunartekna saman. Eignastaða heimilanna er heilt yfir sterk og vanskil lág í sögulegu samhengi en mikill munur er á stöðu heimila á eigna- og leigumarkaði. Aukin vaxtabyrði hefur aukið sókn í verðtryggð lán að nýju og að óbreyttu mun vaxtabyrði heimila sem standa frammi fyrir vaxtaendurskoðun óverðtryggðra lána aukast á næstunni.
- Starfandi fólk á íslenskum vinnumarkaði hefur fjölgað hratt síðustu ár samhliða auknum hagvexti. Atvinnuleysi er nokkuð stöðugt, eftirspurn eftir fólk er mikil og enn ríkir nokkur spennan á vinnumarkaði þó heldur dragi úr henni.
- Í fyrra störfuðu um 219.000 manns á íslenskum vinnumarkaði. Þar af um 29% hjá hinu opinbera, 40% í þjónustugreinum og 20% í iðnaði og sjávarútvegi. Þrír af hverjum fjórum sem starfa hjá hinu opinbera eru konur en innflytjendur er hlutfallslega fáir. Karlar eru í miklum meirihluta þeirra sem starfa í iðnaði og innflytjendur er hlutfallslega fjölmennir í ferðaþjónustu og byggingarstarfsemi.
- Í alþjóðlegum samanburði er atvinnuleysi lágt og atvinnuþátttaka mikil hér á landi. Vinnutími er tiltölulega stuttur, meðallaun eru há og dreifing launa er lítil í alþjóðlegum samanburði hér á landi líkt og á hinum Norðurlöndunum. Stéttarfélagasáild og þekja kjarasamninga er hér ein sú mesta í heimi.